

Streszczenie pracy:

Koncepcja dobra wspólnego w ujęciu Mieczysława Alberta Krapca.

Studium z antropologii filozoficznej.

W każdej wspólnocie ludzkiej występuje problem jedności i harmonii działań poszczególnych jednostek. Pojawia się zatem pytanie: jak rozwiązywać konflikt interesów? Co jest istotne dla budowania harmonii w życiu i działaniu wspólnoty? Co jest podstawą istnienia wspólnoty? Zarówno Arystoteles, jak i Tomasz z Akwinu wskazują, że gdy istnieje wspólnota, lub jakaś grupa ludzi, to podstawą ich jedności, nawet racją istnienia wspólnoty jest coś, co ma charakter celu. To zaś, co ma charakter celu, jest dobrem i ono łączy ludzi - a jeśli to dobro zniknie, wtedy także znika racja społeczności.

Ludzie w sposób naturalny łączą się w grupy. Są to grupy o różnym charakterze. Niektóre wynikają z bezpośrednich potrzeb naturalnych - jak rodzina. Inne wynikają z innych potrzeb, takich za którymi powstają różne grupy techniczne, produkcyjne, ekonomiczne czy gospodarcze. Są grupy, co odzwierciedlają jeszcze głębsze cechy ludzkiego życia - na przykład instytucje społeczne (organizacyjne, administracyjne), instytucje kulturalne - instytucje artystyczne, naukowe, etyczne, prawne, pedagogiczne oraz rekreacyjne o charakterze psychologicznym.

Istnieją wspólnoty, które są nawet większe, takie jak naród czy państwo. We wszystkich tych społecznościach pytamy o cel. Nie mówimy tylko o celu, który jest celem doraźnym. Szukamy podstawowego i ostatecznego celu, który zasadniczo wpływa i decyduje o stylu podejmowania indywidualnych decyzji i działań. Ten cel łączy ludzi i jest również kryterium rozstrzygania sporów. Teza niniejszej rozprawy doktorskiej dotyczy właśnie poszukiwania ostatecznego celu istnienia społeczności, szczególnie takich grup jak: rodzina, naród i państwo. Celem tym jest wspólne dobro jako racja istnienia wspólnoty ludzkiej, jako podstawowa wartość, jako źródło działań, jako zasada wzajemnych relacji między ludźmi żyjącymi w społeczności.

A zatem podstawowym pytaniem rozprawy doktorskiej jest pytanie: co to jest wspólne dobro? Jako dodatkowe stawiamy pytanie o kryterium adekwatnego rozumienia dobra wspólnego, dzięki czemu będziemy mogli wybrać spośród różnych koncepcji dobra wspólnego tę najwłaściwszą, która stanowi podstawę i zasadę życia społecznego. Z kolei ważne jest by uświadomić sobie, że koncepcje dobra wspólnego są powiązane z różnymi

koncepcjami filozofii, a w sensie ścisłym z różnymi koncepcjami filozofii polityki. Te zaś z koncepcjami człowieka, społeczeństwa i samej polityki. Ponieważ te zagadnienia są ze sobą ściśle powiązane, stąd nic dziwnego, że mały błąd w koncepcji bytu ludzkiego pociąga za sobą błąd w rozumieniu społeczeństwa, a także samej polityki.

Z tej racji, aby poprawnie zrozumieć wspólne dobro, ważne są rozważania dotyczące koncepcji człowieka, ludzkiego działania (etyki) i samego życia społecznego. Te zaś z kolei są nabudowane na rozumieniu rzeczywistości, czyli bytu. Stąd metafizyka dostarcza nam rozumienia bytu, antropologia rozumienia człowieka, a od tego zależy rozumienie ludzkiego działania, jak i życia społecznego. Koncepcja życia społecznego wyrasta z rozumienia człowieka, gdyż jest on bytem, który wchodzi w relacje z innymi ludźmi i tworzy określoną wspólnotę. Jednak pozostaje pytanie o cel życia społecznego. I tu pojawia się problem dobra wspólnego oraz jego rozumienia.

W obszarze tym możemy znaleźć wiele propozycji rozumienia dobra wspólnego. I tak dobro wspólne może być pojęte materialistycznie (jako produkt pracy), naturalistycznie (jako źródła naturalne), kolektywnie (jako dobro wyższej całości, tj. kolektywu), indywidualistycznie (jako wspólnota dóbr), ekonomicznie (jako zasoby wyprodukowane i dostępne na rynku) i inne. Każde z tych rozumień odzwierciedla pewną antropologię, a także i metafizykę, która jest podstawą tych rozważań.

W pracy w sposób szczególny zostanie przedstawiona koncepcja dobra wspólnego w ujęciu Mieczysława A. Krąpca, w której podstawą formowania się rozumienia dobra wspólnego jest koncepcja człowieka jako osoby wraz z odkryciem faktu transcendencji bytu ludzkiego tak w odniesieniu do przyrody jak i społeczeństwa. Państwo dobra wspólnego to takie, które gwarantuje pełny rozwój człowieka jako osoby, tak w sferze materialnej jak i duchowej. Właściwe zaś rozumienie dobra wspólnego jest podstawą tworzenia koncepcji życia społecznego, które jest przyjazne dla pełnego rozwoju osobowego wszystkich obywateli.